

KMETOVALEC.

Glasiló ces. kralj. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega.

Ureduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačajo s poštnino vred 2 gid. na leto. Naročila naj se pošiljajo c. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

Štev. 23.

V Ljubljani, 1. decembra 1886.

Leto III.

Važno za gg. ude c. kr. kmetijske družbe kranjske.

C. kr. kmetijska družba pošilja svojim udom brezplačno slovenski kmetijski list „Kmetovalec“ ali pa nemški „Oeconom“. Naročniki „Novic“, ki so ob enem člani kmetijske družbe, pa dobijo ta list za 1 gold. ceneje. Liste, koje družba naroči za svoje ude, plačati jih mora v dotični tiskarni, in sicer z denarjem, ki ga za letnino prejme od svojih udov. Zato družba le toliko iztisov naroči, kolikor udov svojo letnino plača in vsled tega zamore ona jamčiti svojim udom za sprejem vseh številc celega letnika le tedaj, če gg. udje pravočasno, to je, pred novim letom, plačajo svoj letni donesek. Zarad reda v dopošiljavanji družbenega lista prosimo v interesu družabnikov in v interesu družbe, da gg. udje odrajtajo svoj letni donesek za l. 1887. prav gotovo še pred novim letom. Častita predstojništva podružnic, katera sama pobirajo letnino, blagovolijo naj to pravočasno storiti. Gospodje udje, pri katerih glavni odbor naravnost pobira letni donesek, naj pa blagovolijo uplačati letnino za l. 1887. na prejemni list poštno hranilničnega urada, kojega jim družba dopošlje v posebnem pismu v začetku meseca decembra. Na prejemni list poštno-hranilničnega urada sme se uplačati na katerikoli pošti si bodi.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Hranite krmo.

Vsacemu gospodarju je še v živem spominu pomanjkanje krme konec letošnje zime. Ako pa presojamo letošnji pridelek, pridemo do zaključka, da smo

malo krme pridelali in jaz bi skoraj trdil, da bode prihodnjo zimo pomanjkanje krme ravno tako, če ne celo še večje. Ker pa vem, kako potratno in dostokrat brezumno delajo naši gospodarji s krmo, zato jim zakličem: Hranite krmo! Delajte varčno s krmo!

Računati naši kmetovalci ne marajo. Nekateri na računanje ne mislijo, drugi so preleni in tretji pa vejo, ko bi računali, pridejo do neprijetnih zaključkov, zato pa raje opustijo računanje. Razumen gospodar bode pa vedno računal in zlasti v jeseni natančno prevdarril, koliko ima krme, ali bode shajal z njo do spomladi ali je bode treba kaj dokupiti, ali ne kaže bolje nekaj živine prodati itd. Ako kmetovalec vse to prevdari in preračuni, in ako on krmenje nadzoruje, potem ne bode živina trpela pomanjkanja in gospodarju ne bode treba globoko seči spomladi v žep. Pri nas pa, kakor uže rečeno, gospodarji prav nič ne prevdarrijo vse to v jeseni, zato pa morajo svojo lahkomišljenost spomladi drago plačevati.

Hlapec in dekla sta navadno gospodarja čez vso zalogo krme in gospodar spomni se še le takrat na vse, kedar je prepozno, to je, če pride posel uže ob svečnici k gospodarji ter mu reče: Gospodar, krme bode kmalu konec, skrbite za drugo. Sedaj se ve da prične gospodarja glava boleti, ker sprevidi, da bode treba drago krmo kupovati, ali pa živino pod ceno prodati.

Ko bi gospodar krmenje nadzoroval, ne delali bi posli tako potratno s krmo in izhajal bi ž njo noter do spomladi. Ako je kdo krmenje v naših gorenjskih hlevih opazoval, in sicer precej v jeseni in prvem začetku zime, prepričal se je, da imam prav. Sena navalijo v jasli kolikor ga gré, goved se ž njim igra in več ga gré pod kravo v steljo, kakor pa v kravo. Dokler je kaj repe, krompirja, otrobov itd., takrat krmijo posli živino tako, kakor bi šlo povsod za to, da goved v enem tednu opitajo. Slamo, posebno ajdovico, na debelo nastiljajo in ne mislijo, kako prednost ima slama za krmo. Kdo bode pa tudi slamo krmil, če je družega dosti, slamo je treba tudi rezati, to je, pa vse preveč dela. Se ve dá proti veliki noči je celó dobra slama iz slamnatih streh, da je le živina sita, v jeseni pa ti bode vsak hlapec na dolgo in široko razkladal, da za govejo živino je slama za nič in k večem le za nastiljo rabiti. Ako mu pa celó svetuješ ajdovico krmiti, smejal se ti bode in sam pri sebi bode mislil: ta pa ni pri zdravi pameti, da mi kaj takega svetuje.

Toraj gospodarji, ako ne marate trpeti škode, bodite tudi gospodarji v hlevu, zapovedujte vi poslom, ne pa narobe. Odločite natanko vašim poslom, koliko naj krme pokladajo, ako uže ne marate tehtati vsaj krmo vsaki dan, živini odmerite na koše itd. Tudi seno pustite rezati, se ve da, ne tako kratko kakor rezanice. Z razrezanim senom ne more se igrati živina, in ako ji daste sploh krme le toliko, da se ravno le nasiti, potem se ni bati, da bi živina krmo na tla metala.

Svetujem Vam tako-le krmiti živino čez zimo: Kupite ali napravite si bedenj ali kad, tudi je dober za to star sod, kojemu eno dno izbijete. Ta sod postavite blizu hleva v kak prostor, kjer ne zmrzuje. Sedaj pa napravite rezanice (škope), rezanega krompirja, repe ali korenja, otrobov, plev itd., z eno besedo, vse, kar imate za pokrmiti. Vsega tega toliko vzemite, kolikor potrebuje Vaša goved na dan, izvzemši sena. Na dno kadi ali soda denite najprvo na pol čevlja na debelo rezanice ali plev. Ako imamo malo slame, prav dobra je tudi ajdovca. To vse dobro z vodo poškopimo, najbolje, če imamo pomije ali pa na vodi pomešane otrobe. Na to pride nekaj rezanega krompirja, pese, repe ali sploh, kar ima kmet za krmenje. Potem zopet pride rezanica ali pleve itd., in to toliko časa delemo, da vse v kad spravimo, kar je krme za en dan. To vse je dobro potlačiti, najbolje pa dobro pohoditi. Čez 24 ur razgreje se vsa krma v kadi, slama se vsled mokrote zmehči, krma dobi prijeten vinski duh in živina jo hlastno žré, celó take reči n. pr., ajdovico, katere drugače le ob velikem gladu je. Čez 24 ur izpraznimo sod na primernem prostoru, vse dobro premešamo in to živini ob treh krmenjih (brištih) pokladamo, sod pa za drugi dan na novo napolnimo. Najbolje je sod napolniti popoldan, drugi dan popoldne ga izprazniti in krmo pokrmiti za prihodnje tri krmenja, to je zvečer, zjutraj in opoludné. Drugi dan popoldné sod zopet napolnimo itd. Po vsacem krmenji damo potem govedi še za naboljšek nekoliko sena, a nikdar toliko da bi ga živina v jasliah puščala. Živina mora krmo v jasliah do zadnje bilke pojesti.

Kmetovalci, ako tako ravnote, verujte mi, da se slabo krmo, imeli bodete enake uspehe, kakor dosedaj s potratno krmo, zraven tega bodete pa na krmi prihranili ter tako tudi pri kmetijstvu zlasti živinarstvu večji dobiček imeli.

Živinoreja na Kranjskem.

Spisal Fr. Povše.

(Dalje in konec.)

Naj bi naši gospodarji le na to še ozirali se, ko vodijo krave k oplemenenju, da izberó onega bika, od katerega imajo pričakovati njih nameram najprimernejšega vspeha. Komur je mar za mleko, posebno za veliko mleka, naj zbira holandskega bika; kdor želi dobrega mleka, naj prosí za pingavskega ali še boljše za dimastega Švicarja-Montafunerja ali Unterwaldenca; komur pa je mar izpodrejšati za vprego sposobno čvrsto goved, ta naj izbira sivega muricodolskega plemenjaka. Na omenjeni grajščini, koje gospodarstvo je pač v prelep izgled celi deželi, je nastavljen tudi za poskušnjo dimasto „švicško“ pleme, ki je jako mlečno in tudi silno krepkega života. Kolikor sploh govejih plemen poznam, in teh poznam mnogo, za nobeno nisem toliko prepričan, kot za dimasto švicarsko, ker to je goved silno mlečna (gostega mleka), izredno krepkega

života in čvrstih nog. Goriška kmetijska družba je za „Kras“ vpeljala švicško Unterwaldensko pleme in kmetovalci kraški so s tem plemenom jako zadovoljni, ko se poprej niso mogli navdušiti za nobeno vpeljano drugo pleme. Unterwaldenska švicška (ne švicarsko, ker le en kanton se kliče švicški) pokrajina pa je tudi silno kamnita in gorata, zato je tudi ondotna goved jako utrjena. Žal, da je, nekoliko pretemno-dimaste barve, ko bi bila bolj siva bi je pač boljše ne bilo za naše razmere.

Skrbimo toraj, da bomo zenačili našo goved, da jo tudi dobro oskrbujemo in krmimo in upati smemo, da pridobimo dobro ime v ptujini, ki bo pošiljala stalnih kupcev na naše živinske trge. Naši državni poslanci naj vedno skrbijo za to, da se našim avstrijskim živinorejcem zagotovi vspešnost reje ter da se jih veruje ptuje konkurence, ki je nas itak na žitnem trgu popolnoma vničila. Visoka vlada pa naj bode prepričana, da bodo naši živinorejci se še v obširniji množini poprijeli govedoreje, da bodo zamogli zadoštovati trgu in konsumu po domačih mestih Dunaj itd., vsaj dokazuje uradna statistika, da se je na Kranjskem reja mlade živine v minulem desetletji za celih 48% pomnožila, tako tudi po drugih, posebno planinskih deželah. Jalov je tedaj ugovor velikih dunajskih mestjanov, da ni dovolj domače govede za trg mesarski, da mora prihajati pitana živina iz Rumunije, Ruskega itd. Pa saj nizka cena jasno oporeka tem ugovorom, menda dunajski židje hočejo imeti monopol, ubogi živinorejec pa naj se zadovolji z bornim dohodkom. —

Poročilo o razširjevanji trtne uši na Kranjskem leta v l. 1885.

Из poročila o razširjevanji trtne uši v Avstriji l. 1885., koje je izdalo c. kr. kmetijsko ministerstvo, posnamemo sledeče, kar zadeva Kranjsko:

Na Kranjskem našli so vsled uradnega preiskavanja jako obširne okužene prostore v vinorodnih pokrajinah katastralnih občin Čatež, Cerina, Velika Dolina, Koritno in Bregana. Ker so uže v l. 1884. naši trtno uš zaploden v sosednih občinah (Sv. Križ), zato smemo reči, da je okužena po trtni uši vsa vinorodna pokrajina od Kostanjevice južno vshodno doli do hrvatske meje. Te vinske gorice merijo 515 ha.

Namerovano preiskovanje vinogradov v zahodno stran ni kazalo izvršiti, preiskavali so pa zato vinograde v krškem sodnem okraji. Iz tega okraja došla so namreč sumljiva poročila. Ta poročila so se obistnila, kajti našli so trtno uš v katastralnih občinah Cerklje, Ravno in Senuše.

Silno močno okuženje, koje so našli v ravniški gorici Volank, kakor tudi poročilo jednega tamošnjih posestnikov, da njegovo trsje uže nad tri leta peša, brez dvojno kaže, da je ta kraj okužen uže nad 5 do 6 let in da se je od tukaj trtna uš zaplodila v Senuše. V občini Cerklje prišla je pa trtna uš najbrž čez Krko iz okuženih vinogradov občine Bašeče vasi, ki leži na desnem bregu Krke.

Kako je prišla trtna uš na Ravno, to ni bilo dosedaj mogoče določiti.

Из naslednega izkaza razvideti je stan okuženih vinogradov na Dolenjskem konec leta 1885. (Žalibog, se trtna uš silno hitro širi in danes, to je, koncem l. 1886. je se vé da mnogo več hektarov okuženih, kakor lansko leto, zlasti je bila letošnja jesen tako ugodna za razplodenje trtne uši.)

Tek. št.	Glavna občina	Katastralna občina	Vseh vinar- gradov je v občini		1884		1885			
			‰ _a	‰	Število okuženih parcel	Okužene parcele merijo		Število okuženih parcel	Okužene parcele merijo	
						‰ _a	‰		‰ _a	‰
1	Sv. Križ	Sv. Križ	100	31	44	17	32·07	—	—	—
2	"	Planina	48	7	30	7	13·94	—	—	—
3	"	Stojanski vrh	40	64	41	12	14·97	—	—	—
4	"	Bušeča vas	39	31	37	11	75·16	—	—	—
5	Velika dolina	Globošica	16	83	4	—	75·23	—	—	—
6	"	Čateš	48	66	19	2	95·03	4	2	08·54
7	"	Cerina	51	29	4	1	21·95	16	2	15·78
8	"	Velika dolina	85	13	—	—	—	169	32	32·25
9	"	Koritno	33	15	—	—	—	26	3	68·07
10	"	Bregana	51	39	—	—	—	44	5	76·32
11	"Cerklje"	Cerklje	17	65	—	—	—	9	1	11·59
12	Krško	Ravno	339	58	—	—	—	39	10	24·24
13	"	Senuš	72	67	—	—	—	2	—	55·81
Skupaj			944	68	170	53	58·35	309	57	92·75

Gledé pokončevanja trtne uši se glasi ministersko poročilo: Pokončevanje mrčesa vsaj za poskušnjo vinararji niso hoteli izvrševati, akoravno jim je država obljubila denarne podpore in pa brezplačno insekticid (žvepleni ogljik). Vzrok temu je dvomenje na vspehu, na Štajerskem in Kranjskem pa tudi to, ker bi stroški takega pokončevanja naredili vinarstvo zgu- bonosno.

Pri odstavku o ameriškanih trtah pa poročilo pravi: Na Kranjskem naredili so v l. 1885 trtnico, ki meri jeden hektar in kojo je mogoče povečati.

K temu poročilu pa vredništvo dodá: Iz vseh po- ročil posnamemo, da trtna uš grozno napreduje, od poklicane strani se pa nasproti nič ne stori. Vedeli bi marsikatero besedo o tem povedati, a ne smemo. Dolenjski vinararji moral si bode sam pomagati, ker vse se bode dalo storiti z majhnimi stroški, a treba ga je podučiti, in to naj bo sveta dolžnost do- lenjskega razumnštva.

Ne potratiti, kar se v denar spraviti daje.*)

Pogosto ljudje tožijo, kako jim zmiraj denarjev pomanjkuje. Vkljub temu pa pri nas delajo potrato z rečmi, katerih nam podaja naše gospodarstvo.

Zdrava pamet ukazuje našemu pogorskemu kmetu: pečaj se s živinorejstvom, skrbi za krmo, sej krmin- ske rastline, pazi na travo, popravljalj travnike in paš- niki; pusti drugim žito sejati, kajti ne izplača se več, ker tuji pridelki ceno gubijo; če imaš gozde, oskrbuj jih dobro; živinorejstvo in gozdarstvo tebi pred vsem kaže.

Tako vелеva zdrava pamet. Čeravno pa ljudje to priznavajo, da je prav, vendar ne storijo, vsaj večina gospodarjev ne mara za take pametne nauke. Nečejo ravnati se po zahtevah časovih, ki so popolnem druge postale, nego so bile nekđaj. Zatorej pa tudi potra-

*) Ta članek iz „Gospod. glasnika“ za Štajersko priob- čimo zato, ker ima tudi za naše razmere vrednost, od kar se snuje v Ljubljani mlekarška zadruga.

Vredništvo.

tijo proizvode, ki drugod dajejo mnogo dobička in sto- rijo glavni del dohodkov.

Največji vzrok temu je, ker se ljudje prejedno- stranski držijo starih navad, starega kopita. Nekđaj je to veljalo, sedaj ne kaže več, ko so drugi časi na- stopili in se vozi po železnicah, rabijo parne mašine.

Lepo sicer je, da naše ljudstvo še zmiraj spoštuje nekdanje navade ter se sklicava v svojem dejanji in nehanji na to, kako sta oča in mati ravnala. Toda pomniti je treba, da so oča, mati, ded in babica živeli v zelo drugačnih razmerah, kakor mi živimo. Ko bi oni med nami bili, bi gotovo drugače ravnali, kakor nekđaj.

Začeli bi se ravnati po novih razmerah. Če torej hočemo prav v njihovem smislu ravnati, tedaj nimamo tega storiti, kar je nekđaj prav bilo, ampak tisto, kar sedaj kaže, da je prav, kajti tako so tudi naši pred- stariši delali v svojem času.

Nekđaj je kmetovalec potreboval malo denarjev. Ni bilo gospodarskih mašin, kakoršnih je treba sedaj kupovati. Obrtniki stanovali so zvečinoma v mestih, davke so pobotali z desetino in raboto. Hlapcem in deklam je dajal kmetovalec vso hrano, jih oblačil od glave do pet z domačimi pridelki ter ob koncu leta par grošev odštel kot plačilo. V takošnih razmerah, se vé ni potreboval kmet Bog vedi koliko denarja. Lanu, konopelj, volne pridelal je doma in dal po svojih poslih sprestiti in na enostavnem tkalu v platno pretkati; to pa v zimskem času. Vjet in ubit volk, medved, in, če tega ni bilo, doma izrejeni oven dal mu je kozuh za zimo in kapo. Iz kože jelenove izdeloval je brez us- njarja in rokovičarja sam svoje jirhaste hlače in te- lovnik, ali jih je dobil po zameni pri obrtniku v mestu. Prodal je par volov, nekaj oglja ali na spodnjem Šta- jerskem nekoliko sodov vina in dobil je denar za po- trebo. Takrat ni trebalo kmetu prodati masla, jajca ali kokoši. To je doma povžil s svojimi domačimi. Kar je tako pridelal, to je doma porabilo se. Danda- našnji zvečinoma je še tudi tako, vendar ne več tako neposredno, kakor nekđaj.

Sedanji čas ima premnogo pridelkov, ki v prvi vrsti niso namenjeni domači porabi, ampak za pro- dajo, da denar pride k hiši. Časi so se izpremenili. Kamorkoli se obrne kmetovalec, povsod potrebuje de-

narjev. Davke ima plačevati v gotovini, posli hočejo plačani biti v denarjih; prežgana juha, žganci, kisl mleko jim ne dišijo več. Zahtevajo kavo z dragim sladkorjem; na praznik želijo svežega mesa, katero je treba pri mesarji plačati; cmokov in domačega kruha dostikrat ne marajo, treba je po žemlje k peku poslati. Kedar nastopi tema, treba svetilnico s petrolejem prižgati, nekdanj so trešice žgali ali domače laneno olje. Vrhačne obleke ali iz domačega platna ženske ne marajo, predpasnik mora pisano barvan biti, in v štacuni kupljen, na glavi pa svilnat robec. Za vsako proščenje treba je več denarjev sedaj, kakor je poprej šlo iz hiše celo leto.

Tako je in še obžalovati tega treba ni! Evo dokaz! Nekdanj ni bilo železnic, tudi ne toliko lepih in varnih cest, kakor sedaj, ko blago hitro vozijo naprej in še brez strahu pred tolovaji in tatovi. Zato pa je nekdanj kmalu po nekod nastala lakota, če je potegnila slaba letina; za lakoto je prišla kuga in druge bolezni med ljudi in živino. Marsikateri je dal dober travnik, lepo njivo za nekoliko kolačev kruha iz zmlete skorje, da je glad vtolažil in življenje otel.

Dandanašnji je drugače. Slabe letine po vesoljnem svetu na enkrat, še nihče ni učakal. Po nekaterih deželah in krajih vendar zemlja dobro rodi in ker imamo toliko prevoznih sredstev, prepeljuje obilico pridelkov ročno tje, kjer jih pomanjkuje.

(Konec prihodnjic.)

Državna podpora za šolske vrte v letu 1886.

Vsled odloka vis. c. kr. kmetijskega ministerstva iz dne 16. oktobra t. l., št. 13.475, razdeljena je bila na predlog c. kr. kmetijske družbe državna podpora za šolske vrte tako-le:

1. Za obdelovanje šolskega vrta dobili so podporo sledeči gospodje učitelji:

Vojteh Ribnikar v Dolenjem Logatci	50 gold.
Florijan Rozman v Veliki Dolini	40 "
Franjo Lavrič v Škocijanu	20 "
Leopold Abram v Kostanjevici	20 "
Matija Rant na Dobrovi	20 "
Janez Kermavner v Šentvidu	20 "
Martin Potočnik v Sori	20 "
Josip Čerin v Toplicah pri Zagorji	20 "
Franjo Klinar v Hrušici	20 "

2. Za napravo novega šolskega vrta dobili so podporo sledeči gospodje učitelji:

Janez Bantan v Dragatušu	35 gold.
Janez Jeglič v Pečah	35 "

Razdelitev državne podpore za ovčarstvo v letu 1886.

Z državno podporo kupila bode c. kr. kmetijska družba ovne in ovce ukviškega plemena, ter jih bode razdelila po sklepu glavnega odbora med sledeče gospodarje:

1. V gorenjski pokrajini:

Franjo Debeljak iz Sobotnice,
Simon Zima iz Dovjega,

Matija Podobnik iz Osredka,
Janez Žvan iz Srednje vasi,
Anton Vester iz Zagorice,
Tomaž Žavbi iz Zgornjega Tuhinja,
Mat. Šifrer iz Žabnice.

2. V notranjski pokrajini:

Anton Obreza iz Bezuljaka,
Franjo Krečič iz Vrhpolja,
Josip Štefančič iz Hotedersice,
Franjo Gorup iz Matenje vasi,
Janez Rupnik iz Črnega vrha,
Ignacij Petkovšek iz Zaplane,
Anton Žele iz Truja.

3. V dolenski pokrajini:

Josip Kralj iz Plemberka,
Josip Centa iz Cente,
Matija Plut iz Vranovč,
Anton Turk iz Bršlina,
Anton Lovše iz Slivne,
Martin Škof iz Radovice,
Janez Straus iz Cegelnice.

Prvi imenovan v vsaki pokrajini dobi enega ovna in eno ovco, drugi vsi pa po enega ovna. Ako bode mogoče kupiti več kot 21 ovnov, oziralo se bode v prvi na sledeče gospodarje:

Andrej Sodija iz Zaspaga,
Ivan Zupanec iz Martinjega vrha,
Janez Paper iz Dola.

Tržne cene.

V Kranji, 29. novembra 1886.

Na današnji trg je došlo 264 glav goveje živine in 255 prešičev.

	gl. kr.		gl. kr.
Pšenica, hektol.	6 82	Ajda, hektol.	3 74
Rež, "	5 20	Slama, 100 kil.	1 80
Oves, "	2 60	Seno, " "	2 10
Tursica, "	5 20	Špeh, fr. kila	— 52
Ječmen, "	4 39	Živi prešiči, kila	— —

V Ljubljani, 27. novembra 1886.

Povprečna cena.

	Trg gl. kr.	Magaz. gl. kr.		Trg gl. kr.	Magaz. gl. kr.
Pšenica, hektol.	6 50	7 58	Sur. maslo, kila	— 85	— —
Rež, "	4 55	6 30	Jajca, jedno	— 3	— —
Ječmen, "	4 06	4 85	Mleko, liter	— 8	— —
Oves, "	2 60	3 10	Gov. meso, kila	— 64	— —
Soršica, "	— —	6 74	Telečje meso, "	— 56	— —
Ajda, "	3 57	5 —	Prešič. meso, "	— 58	— —
Proso, "	4 22	4 90	Koštrun, "	— 30	— —
Koruza, "	5 04	5 30	Kuretina, jedna	— 40	— —
Krompir, 100 kil	2 84	— —	Golobje, jeden	— 18	— —
Leča, hektoliter	10 —	— —	Seno, 100 kil	2 68	— —
Grah, "	8 —	— —	Slama, " "	2 68	— —
Fižol, "	10 —	— —	Drva, trde, sež.	6 50	— —
Gov. mast, kila	— 90	— —	" mehke, "	4 20	— —
Svinska mast, "	— 68	— —	Vino, rud., 100 l.	— 24	— —
Špeh, fr.	— 64	— —	" belo, "	— 20	— —
" prek. "	— 68	— —			